

Bláhová, Zdenka

Poznámky ke stavebním počátkům dominikánů v Olomouci

Archaeologia historica. 1986, vol. 11, iss. [1], pp. 321-328

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139633>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

I.

Přítomnost dominikánů v Olomouci je doložena začátkem 40. let 13. století, ale konkrétní datum jejich příchodu není známo. Na základě posledních názorů badatelů vycházejících z Šebánkovy kritiky listiny z r. 1255 se soudí, že se tak stalo krátce před rokem 1240, respektive v letech 1239–1240.¹ Tímto byly prameny 13. století k problematice vyčerpány a otázka uvedení dominikánů do Olomouce prozatím takto uzavřená. Pomoc nenajdeme ani v aktech generálních kapitul řádu – o olomouckém založení v nich není zmínky. Akta provinčních kapitul polských se pro 13. století nezachovala. K řešení problému však mohou přispět prameny mladší. Ve sbírce rukopisů Státní vědecké knihovny v Olomouci se nachází rukopis z 1. poloviny 18. století, pocházející z brněnského konventu, který se zabývá dějinami dominikánského řádu a jeho kláštery v jednotlivých zemích.² Uvádí mj. přehledy nejstarších klášterů české a polské provincie včetně zasvěcení klášterů a jejich fundátorů. V tomto rukopise je uveden na straně 859 mezi stručnými údaji k olomouckému konventu sv. Michala i konkrétní letopočet založení konventu – rok 1237. Další zde uváděné skutečnosti týkající se olomouckého kláštera známe ve stejném znění ze starších pramenů, není proto důvodů pochybovat o uvedeném letopočtu. Zde lze zpětně uvést, že právě v roce 1237 se nekonala generální kapitula řádu, zemřel tehdy generál Jordanis.³ I tak by se snad dala vysvětlit absence údaje o olomouckém založení v tomto roce v zápisech kapituly.

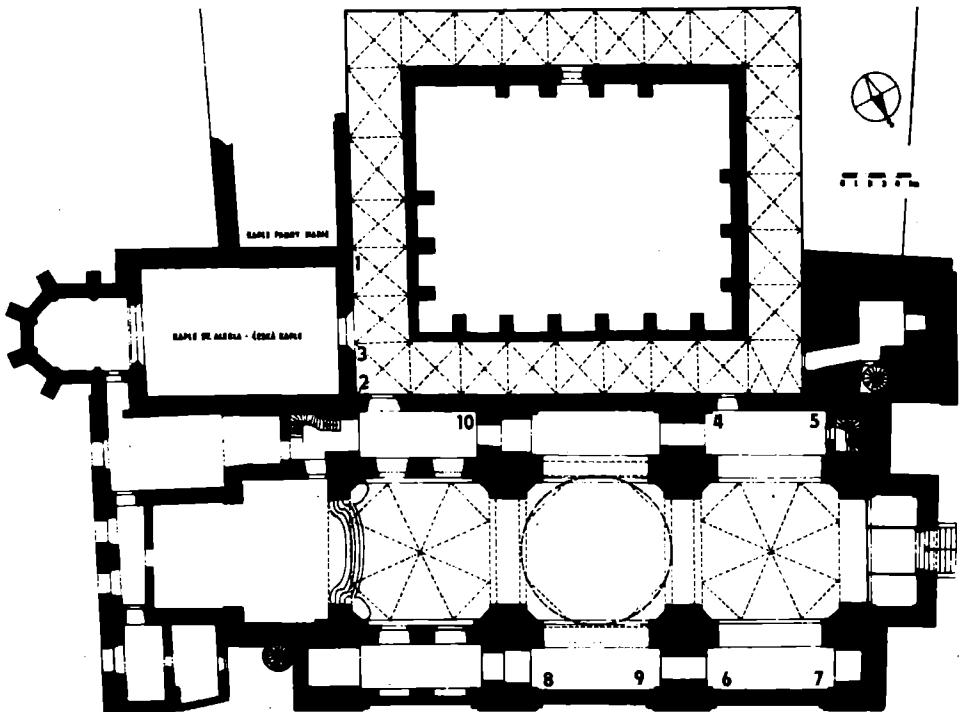
II.

Pramenné zmínky o stavebních záležitostech olomouckého dominikánského kláštera ve 13. století jsou omezeny jen na konstatování stavby kostela a kláštera v roce 1246 bez dalších detailů,⁴ k roku 1251 a ještě 1258 je v pramenech uváděno chystané svěcení kostela.⁵ Je známo, že dominikáni byli uvedeni ke kapli sv. Michala, darované Václavem I. Na otázky jejího stáří, polohy a typu architektury může odpovědět jen archeologický průzkum plochy na nejvyšším místě Michalského kopce, respektive archeologický průzkum v presbytáři dnešního kostela sv. Michala a přilehlých prostorech. Kaple byla součástí královského majetku na Michalském návrší, snád vlastnický kostel románského dvorce, akceptujeme-li Šilhanův výklad termínu *capella* ve středověkých pramenech.⁶ V této souvislosti se nabízí hypotéza, zda fojtství, jehož stavební zbytky konstatují barokní prameny⁷ a které lze pozorovat v substrukcích i nadzemním zdivu v areálu školy Na hradě (včetně kvádrů druhotně použitých v zídce školy proti Primavesiho vile), není další částí domnělého královského dvorce darované tentokrát fojtovi.

Poloha kaple sv. Michala určovala místo nového kláštera ve formujícím se městském areálu. Stavební místo bylo omezené vzhledem ke kvalitám terénu, ale situováno v souladu s komunikačními potřebami řádu vyplývajícími z jeho činnosti. Stavební práce na klášteře a kostele probíhaly od začátku 40. let 13. století, sled staveb jednotlivých klášterních budov a jejich priorit byla bezpochyby dána obecnými řádovými zvyklostmi a potřebami. Kaple sv. Michala používali dominikáni asi do dokončení stavby kostela, stejně tak budovy utilitárního charakteru byly pravděpodobně provizorní. Klášterní kostel byl dokončen koncem 50. let a lze předpokládat, že byl již – vzhledem k pokročilé době stavby – stavbou projektovanou pro množství městského obyvatelstva proti klášterům s časnějším založením, kde bylo nutno se vznikem města řešit prostorové dispozice stávajících mendikantských kostelů.

Samotné stavbě kláštera jistě předcházely stejné přípravy jako dnešním stavbám a byla prováděna ve stejných relacích jako dnes, tzn. v dobové podobě proběhl proces od stavebního záměru a projektového úkolu až po realizaci a kolaudaci stavby.⁸ Když použijeme známých faktů týkajících se olomouckých dominikánů a pokusíme se rekonstruovat jejich počátky a potažmo počátky příprav a stavby jejich kláštera, jeví se celý proces zhruba takto:

První etapa zahrnovala výběr místa a získání ideologické základny. Olomouc jako sídlo světské moci, sídlo biskupa a území se silnou koncentrací obyvatelstva

Obr. 1. Olomouc, klášter sv. Michala, půdorys. 1 – nález lomeného cihelného portálu z 13. století, 2 – dochované okno ze 13. století, 3 – nález fragmentu portálu kapitulní síně, 4–5 – nález zbytků starší středověké stavby, 6–7 a 8–9 – nález zbytků mladší středověké stavby, 10 – nález fragmentu východní zdi lodi 13. století.

měla všechny předpoklady pro usídlení a působení dominikánského řádu. Začátek této první fáze lze vidět v devítiměsíčním kázání Hyacinta v Olomouci počátkem 20. let 13. století, papežské výzvě z roku 1227 a kladném postoji biskupa Roberta k věci, čímž byla zajištěna příprava půdy v nejširších vrstvách lidových i vyšší vrstvě církevní. Reminiscence této první etapy zachovává tradice až do novověku v podobě údaje o zázračné vodě ve studni kláštera, kterou založil Hyacint a o existenci dřevěné kazatelny Hyacintovy v ambitu kláštera zničené při požáru 1709.

Druhá etapa počátků dominikánů v Olomouci zahrnuje získání materiální základny a podpory, získání stavebního místa a svatyně. Podpora místního prostředí navázala a vyplynula z první etapy, kapli sv. Michala s pozemkem dostali dominikáni darem roku 1237. Po zbudování či získání nejnútnejších prostor pro zahájení provozu a činnosti kláštera došlo ke třetí etapě – vyslání konventu (po potvrzení provinční kapitulou) z mateřského kláštera v Krakově do Olomouce v rámci druhého krakovského rozesílání. Konečně čtvrtá etapa pak zahrnuje postupnou výstavbu klášterních budov.

IV.

O konkrétní podobě stavby kláštera a kostela 13. století víme zatím jen velmi málo. Stavební počátky olomouckých dominikánů byly dosud řešeny jen teoreticky na základě sporých pramenů a kritiky stávající architektury kláštera. Ta je dnes komplexem několika stavebních etap se středověkým jádrem, ale převážnou částí již novověkou. Ze stavby 13. století je v ní prezentováno minimum – jen jedno travé křížové klenby v dnešní sakristii a půlkruhové okno ve východním křídle ambitu.

Teprve s nedávnou památkovou obnovou některých částí kláštera byla příležitost k drobným stavebně historickým a archeologickým průzkumovým pracem (převážně ve farní části objektů), které přinesly konkrétní poznatky i k nejstarší stavbě kláštera.

První akcí v klášteře byl stavebně historický průzkum provedený v roce 1977 olomouckou pobočkou SÚRPMO. Průzkum se soustředil na detaily formálního aparátu gotického ambitu se zřetelem na stanovení optimálních úprav prostoru v souvislosti s prováděnou výmalbou. Souběžně probíhala předlažba ambitu. Ač byla tehdy jedinečná příležitost, průzkum nevěnoval pozornost zdívu ve východním a severním křídle chodby – místům stěžejním pro poznání předpokládané nejstarší architektury kláštera. Nicméně ve východním křídle odkryl průzkum část cihelného lomeného portálu o výšce 160 cm a šířce 88 cm, náležejícího nesporně ke stavbě 13. století. Portál je vyzděn z nízkých cihel formátu $4 \times 22-23 \times 11$ cm na žlutou hlinitou maltu – odlišnou od malty okolního zdiva. Původní výška portálu byla 200 cm, jak lze soudit z archeologicky zjištěného prahu portálu 40 cm pod úrovní dnešní podlahy ambitu. Problémem je interpretace tohoto portálu, vzhledem k tomu, že v rámci průzkumu nebylo sondováno jeho širší okolí a řešeny stavební souvislosti. Jen v těsném sousedství byl odkryt portál stejných rozměrů, ale již vyzděný z vysokých „buchet“ na jinou maltu. Vzájemný vztah obou portálů zůstal rovněž nevyjasněn, je jen zřejmé, že nepocházejí ze stejné stavební etapy.

Nízká cihla a charakteristická žlutá malta se vyskytují ještě jinde v ambitu, jak bylo možné sledovat v sondách stavebně historického průzkumu – cihla ve vertikálním zdivu při vstupu do rajskeho dvora (rozměry cihly $4-4,5 \times 10-12 \times ?$), malta v pátém klenebním poli ambitu, počítáno směrem východním od věže, ve zdivu do výšky 70 cm od úrovně podlahy, a znovu se objevuje v osmém klenebním poli.

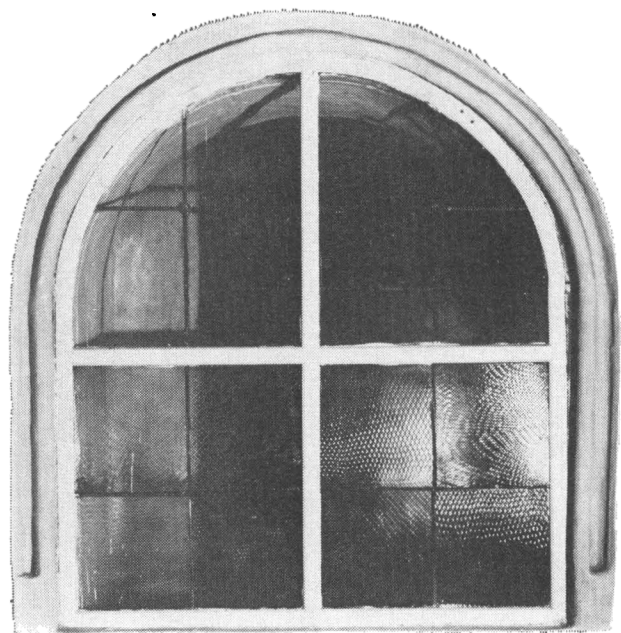
Důležitým detailem odkrytým v rámci průzkumu, avšak přehlédnutým, byl

fragment staršího portálu v sousedství výše zmíněného půlkruhového okna z 13. století. Portál byl porušen zřízením gotického portálu dnešní Alexejevy kaple. Sondou nebyla zachycena celá hloubka profilu a špalety, odkrytá část profilace byla však shodná s profilem ostění sousedního okna. Ve světle tohoto zjištění je pozoruhodná zmínka barokních pramenů o existenci dvou oken do prostoru Alexejevy kaple znovu proražených a posléze jednom z nich (pravém) zrušeném zbudováním vstupu na kůr kaple z ambitu.⁹ Zbývá jen konfrontace těchto olomouckých detailů s analogickou situací např. v nedávno publikovaném průčelí kapitulní síně dominikánského kláštera v Budapešti,¹⁰ abychom mohli konstatovat, že na východní straně ambitu – ve zdi společně s kaplí sv. Alexeje – se zachovala západní zeď původní kapitulní síně olomouckých dominikánů s jejím architektonickým členěním přízemí.

Okna kapitulní síně byla pravděpodobně obdobně členěná středním sloupkem jako v Budapešti, o čemž svědčí ve špaletě zachované stopy po odsekaném zdivu souvisejícím s tímto dělením. Půdorys středního sloupku nelze vysledovat vzhledem k novodobým úpravám parapetu dochovaného okna. V lomovém zdivu parapetu okna byly zjištěny nízké cihly – dlaždice – patrně z původního parapetu okna (rozměry 10,5 × 2,5 × ? cm).

Kapitulní síň byla přestavěna ve 14. století v kapli. Přejechod mohutného zdiva kapitulní síně a její nadstavby související s touto novou kaplí se výrazně projevuje v interiéru kaple na kůru.

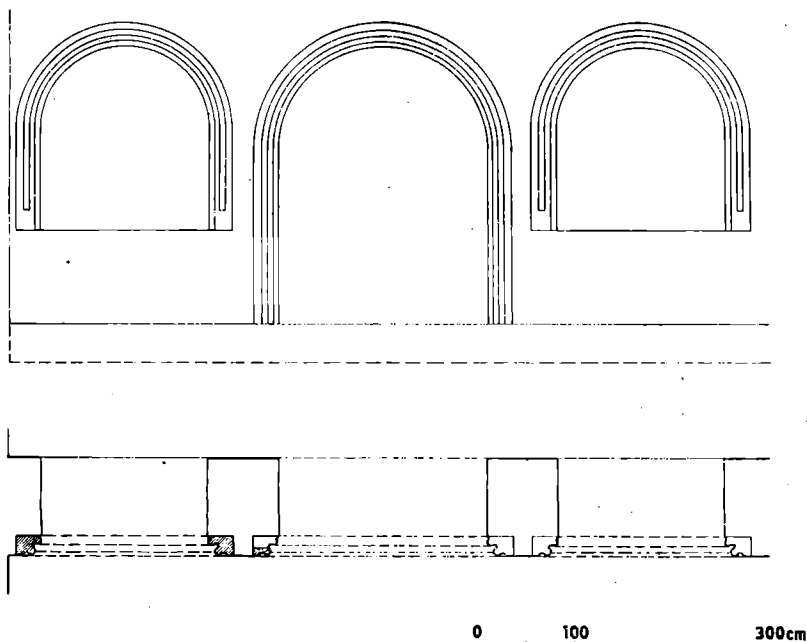
Obnova části výmalby kostela zahájená v roce 1978 byla další příležitostí k alespoň částečnému ověření tradovaného údaje o existenci gotického zdiva starého kostela v obvodovém zdivu dnešního barokního. Skromným průzkumem, vzhledem k výzdobě interiéru, byly zachyceny dvě odlišné stavební fáze středověku. První z nich v jižním obvodovém zdivu první západní kaple. Bylo v ní zachováno středověké zdivo do výše 6,20 m, ve kterém zůstaly zbytky po třech klebních polích (dvě spongilitové patky kuželového tvaru s vysokým prstencem, čela

Obr. 2. Olomouc, ambit kláštera sv. Michala dochované okno kapitulní síně. Snímek M. Kovařík.

kleneb a odsekaná kápi). Obvodová zeď s klenebními čely byla z lomového kamene, zatímco klenba byla vyklenutá z nízkých cihel o formátu $4-5,5 \times 11-12 \times ?$ centimetrů na bohaté lože žluté hlinité malty. Patky klenby byly ve výšce 3,20 a 3,40 m v intervalu 5,10 m od sebe. Druhá stavební etapa byla zachycena v severním obvodovém zdivu, kde bylo středověké zdivo zachováno do výše 9,60 a 9 m v první a druhé západní kapli. V první kapli obsahovalo zbytky po třech klenebních polích (dvě pískovcové patky, čela kleneb, odsekaná kápi, okenní otvor), ve druhé kapli pak jejich pokračování (s detailem dalšího okna), ale již s pozdější stavební revizí zdiva. Obvodová zeď i klenba byly z lomového kamene a místy ze smíšeného zdiva. Patky klenby byly ve výšce 5 m v intervalu 5,25 m od sebe. Na rozhraní středověkého zdiva a jeho barokního pokračování bylo použito ve stavebním materiálu několik pískovcových profilů žeber ze staré stavby kostela.

Obě fragmentárně zachycené stavební etapy jsou od sebe časově vzdálené, odlišné architektonickými detaily, materiálem a výškovými dispozicemi – jejich půdorysný interval kleneb však navzájem koresponduje. Z jejich srovnání je zřejmé, že na severní straně kostela je v obvodovém zdivu zachována stavební fáze náležející k přestavbě či rozšíření (zvýšení) kostela ještě ve středověku, která respektovala v půdorysném členění starší stav zachycený v jižním obvodovém zdivu. Na základě kritiky stavebního materiálu a detailů není pochyb, že v jižním obvodovém zdivu dnešního kostela se zachovala část stavby 13. století, pravděpodobně onoho kostela, jehož svěcení se chystalo koncem 50. let. Ověřit tuto hypotézu a zjistit půdorys náležející k předmětnému zdivu může jen archeologický průzkum v interiéru kostela a částečně stavební průzkum dalšího průběhu zdiva jižní lodi kostela směrem východním.

Obř. 3. Olomouc, kláštera sv. Míchała, rekonstrukce vstupu kapitulní síně. Kresba J. Šapíková.

V květnu roku 1985 jsme měli možnost provést ještě archeologickou sondu u této jižní zdi, a sice při nároží obvodového zdiva a západní zdi první jiho-východní kaple. Sonda měla ověřit jihovýchodní nároží lodi kostela 13. století, které jsme předpokládali na základě kombinace drobných asymetrií jinak jednotného barokního půdorysu kostela, násobky nalezeného intervalu klenebních polí a předpokladu, že zmíněnou středověkou představbou nebyla změněna šířková dispozice půdorysu původního kostela. Sondou byl zachycen základ kolmé zdi na jižní zeď obvodovou, se kterou byl vázán. Můžeme jej považovat za zbytek předpokládané východní zdi lodi 13. století. Jižní obvodová zeď byla datována nálezem kostrového hrobu se záušnicemi do poloviny 13. století.

V.

Z nalezených situací můžeme zatím pracovníě uvažovat o kostele dominikánů 13. století s lodí v rozsahu dnešní šířky kostela a dvěma třetinami její délky, s dlouhým presbytářem v dnešní šířce a délce zahrnující zbyvajících třetinu dnešní lodi a část presbytáře po mnišský chór. Bylo by však předčasné dělat definitivní závěry o půdorysu prvního kostela dominikánů a jeho členění, dokud není dokončen alespoň sondážní průzkum před výmalbou v celém interiéru kostela. Totéž platí i o dalších částech klášterního půdorysu, jehož zbytky naznačily uváděné příležitostné průzkumy. Ale již dnes můžeme konstatovat, že kostel byl klenutý (nebo částečně klenutý) proti Richtrově předpokladu plochostropého stejnorodí¹¹ a pravděpodobně bazilikální dispozice, přestavbou později výškově upravené. Dále dosavadní poznatky o stavbě kláštera naznačují, že klášterní areál vznikal delší dobu a že v počátku pravděpodobně neměl všechny jednotky obecné klášterní dispozice. Např. dochovaná křížová chodba je ze 14. století a patrně neměla staršího předchůdce, soudě podle řešení průčelí kaple sv. Alexeje, jejíž západní štít s okny je orientován do nezastavěného prostoru (dnes do ambitu). Pro olomouckou architekturu je mj. důležité zjištění nízké cihly v tvarovaných částech nejstaršího zdiva vázané charakteristickou maltou. Tento typ cihly je v Olomouci znám dosud jen z archeologických výzkumů z druhotných poloh. V klášteře sv. Michala se nachází poprvé in situ v církevní stavbě. Jako stavební materiál (vyskytující se např. u budapeštských dominikánů nebo velehradských cisterciáků) bude mít co říci – spolu se zjištěným spongilitem, profily nalezených druhotně použitých žeber, profilací a typem okenních otvorů i vstupu kapitulní sítě – k provenienci stavby olomouckého dominikánského kláštera.

Poznámky

- 1 Naposledy Bistřický J., Dva příspěvky k dějinám Olomouce ve 13. století, Sborník památkové péče v Severomoravském kraji 4, 1979, s. 117.
- 2 Státní vědecká knihovna v Olomouci, Sbírka rukopisů, sign. M-II-99.
- 3 Srvn. např. Acta capitulorum generalium Ordinis Praedicatorum, Vol. 1 (1220–1303), Romae 1898, s. 10.
- 4 CDB IV, č. 93, s. 185.
- 5 CDB IV, č. 222, s. 387, CDB V, č. 170, s. 274–5. Shrnutí pramenů 13. století pro olomoucké dominikány – Richter V., Raněstředověká Olomouc, Praha–Brno 1959, s. 143–144.
- 6 Šilhan J., Kaplan a kaple, Archaeologia historica 6, 1981, s. 248–251.
- 7 Srvn. např. OA Olomouc, Zlomky registratur, sign. 429.
- 8 Praxe zakládání klášterů např. Letopis Vincenciův a Jarlochův, Praha 1957, s. 129, s. 139.
- 9 Srvn. Divina T., Dějiny původního kláštera dominikánů u sv. Michala v Olomouci, nepublikovaný rukopis, Olomouc 1958, s. 19.
- 10 Gyürky K. H., Das mittelalterliche Dominikanerkloster in Buda, Fontes Archaeologiae Hungariae, Budapest 1981, Abb. 132.

Zusammenfassung

Anmerkungen zum Baubeginn des Dominikanerkonvents in Olomouc (Olmütz)

Die Olmützer Dominikaner sind in den vierziger Jahren des 13. Jahrhunderts belegt. Nach einer Kritik der Urkunde aus dem Jahr 1255 nimmt man an, daß sie dort kurz vor dem Jahr 1240 eingeführt wurden, das konkrete Datum ist jedoch nicht bekannt. In der Staatlichen wissenschaftlichen Bücherei zu Olmütz befindet sich eine barocke Handschrift, in der als Jahreszahl der Konventgründung St. Michael das Jahr 1237 angeführt wird.

Spärlich sind auch die Quelldaten über die Bauangelegenheiten des Klosters im 13. Jahrhundert – zum Jahr 1246 wird der Bau eines Klosters und einer Kirche erwähnt, im Jahr 1251 und noch 1258 die vorbereitete Kirchenweihe. Aus Quellen ist bekannt, daß die Olmützer Dominikaner zur St.-Michael-Kapelle eingeführt wurden. Die Kapelle war Bestandteil des königlichen Besitzes auf der Michaelshöhe, vielleicht Eigentümerkirche eines romanischen Gehöftes. Über ihre Baugestalt und Lage ist nichts näheres bekannt.

Die Lage der Kapelle bestimmte den Ort des künftigen Klosters in dem sich formenden Stadtareal. Die Baustelle wurden von der Geländekonfiguration beschränkt, jedoch im Einklang mit den Kommunikationsbedürfnissen des Klosters günstig situiert. Die Bauarbeiten an Kloster und Kirche verliefen vom Anfang der vierziger Jahre des 13. Jahrhunderts, und die Erbauungsfolge der einzelnen Objekte unterlag wohl den Ordensgepflogenheiten. Die St.-Michael-Kapelle verwendeten die Dominikaner bis zur Beendigung des Kirchenbaus und wahrscheinlich besaßen auch weitere Klosterobjekte anfangs provisorischen Charakter. Die Klosterkirche wurde Ende der fünfziger Jahre des 13. Jahrhunderts fertiggebaut und stellte bereits ein für eine größere Bewohnerzahl projektiertes Objekt vor. Dem Klosterbau gingen sicherlich bestimmte Vorbereitungen voraus und der Bau selbst verlief wohl in denselben Relationen wie heute, d. i. vom Baubeschluß und der projektierten Aufgabe bis zur Realisierung und Genehmigung. Wenn man die bekannten Daten über die Olmützer Dominikaner verwendet, kann man ihre Anfänge und den Beginn ihres Klosterbaus rekonstruieren. Der ganze Prozeß läßt sich in vier Etappen einteilen:

1. Wahl der Baustelle und Gewinnung einer ideologischen Grundlage (Olmütz als Zentrum der weltlichen und kirchlichen Macht, hohe Konzentration der Einwohner, Gunst des Bischofs, Aufenthalt Hyazinths.
2. Sicherung der materiellen Grundlage, Gewinnung eines Bauplatzes und Heiligtums (Schenkung der Kapelle und des Grundstücks vom König im Jahr 1237).
3. Entsendung des Konvents von Krakau nach Olmütz.
4. Schrittweiser Aufbau der Klostergebäude.

Über die konkrete Gestalt des Klosters ist wenig bekannt und die Baubeginne der Olmützer Dominikaner wurden bisher nur theoretisch behandelt. Erst mit der unlängst erfolgten denkmalkundlichen Erneuerung einiger Teile des einstigen Klosters wurden Rekognoszierungsarbeiten vorgenommen, die auch Erkenntnisse über den Klosterbau im 13. Jahrhundert brachten.

Im Ostflügel des Kreuzgangs wurde ein 200 cm hohes und 88 cm breites Spitzbogenportal enthüllt, das aus niedrigen Ziegeln des Formats $4 \times 22-23 \times 11$ cm auf gelbem lehmigem Mörtel gemauert worden war. Das Portal gehört zweifellos in das 13. Jahrhundert, seine Funktion wurde allerdings noch nicht geklärt. In der Nachbarschaft des erhaltenen halbkreisförmigen Fensters aus dem 13. Jahrhundert in demselben Flügel wurde das Fragment eines steinernen Portals entdeckt, dessen Profil mit jenem des Fenstergewändes identisch war. Es handelt sich um einen Rest der Stirnwand des ursprünglichen Kapitelsaals der Olmützer Dominikaner. Die Gliederung der Fenster dieser Stirnwand ähnelte offenbar den Fenstern des Kapitelsaals der Budapester Dominikaner, nach den Resten im tiefen Fensterspalett des Olmützer Fensters zu schließen. Der Kapitelsaal der Olmützer Dominikaner wurde einschließlich der Stirnwand im 14. Jahrhundert in eine Kapelle umgebaut.

Eine gelegentliche Sondenrekognoszierung im Innern der St.-Michael-Kirche beglaubigte die Wahrheit der überlieferten Existenz gotischen Mauerwerks der alten Dominikanerkirche im Umfangsmauer der heutigen Barockkirche. Dabei wurden zwei mittelalterliche Bauetappen festgestellt. Die erste in der südlichen Umfangsmauer der ersten westlichen Kapelle, mit erhaltenem mittelalterlichem Mauerwerk bis zu einer Höhe von 6,20 m, in dem Reste nach drei Wölbungsfeldern mit einer aus Ziegeln im Format $4-5,5 \times 11-12,5 \times ?$ cm auf reichem, gelbem, lehmigem Mörtellager übrigblieben. Die zweite Bauetappe wurde im nördlichen Umfangsmauerwerk erfaßt, wo das mittelalterliche Mauerwerk bis zu einer Höhe von 9,60 und 9 m in der ersten und zweiten westlichen Kapelle erhalten war. In der ersten Kapelle enthielt es Reste nach drei Wölbungsfeldern, in der

zweiten deren Fortsetzung, aber bereits mit einer späteren Revision des Mauerwerks. Die beiden erfaßten Bautappen unterscheiden sich durch das Material, durch Einzelheiten und die Höhenpositionen, besitzen jedoch ein gemeinsames Grundrißintervall der Wölbungen. Offenbar blieb im nördlichen Mauerwerk die noch zum mittelalterlichen Umbau der Kirche gehörende Bauphase erhalten, welche die Grundrißgliederung des älteren Standes im südlichen Mauerwerk respektierte. Im südlichen Mauerwerk haben wir wahrscheinlich einen Teil des Baus aus dem 13. Jahrhundert vor uns, was die Ergebnisse der archäologischen Sonden in der ersten Kapelle des Kirchensüdschiffs teilweise unterstützten. Hier wurde eine Ecke des vorausgesetzten Kirchenschiffs erfaßt und die südliche Umfassungsmauer konnte durch den Fund einer Skelettbestattung mit Ohrgehängen in die Mitte des 13. Jahrhunderts datiert werden.

Die Rekonoszierung des Klosterareals wird fortfahren. Vorläufig können wir eine Kirche des 13. Jahrhunderts mit einem Schiff des Ausmaßes der heutigen Kirchenbreite und zweier Drittel der Länge des heutigen Schiffs sowie einem Presbyterium in der heutigen Breite und Länge in Erwägung ziehen, das ein Drittel des Schiffs und einen Teil des heutigen Presbyteriums bis zum Mönchschor umfaßte. Die Kirche war ganz oder teilweise überwölbt und besaß wahrscheinlich Basilika-Disposition, deren Höhenverhältnisse später im Zuge des Umbaus berichtigt wurden. Die bisherigen Kenntnisse deuten an, daß das Klosterareal im Laufe einer längeren Zeit entstanden ist und anfangs wahrscheinlich noch nicht über alle Einheiten der allgemeinen Klosterdisposition verfügte.

Wichtig ist in diesem Zusammenhang die Feststellung von Ziegeln in den geformten Partien des ältesten Mauerwerks der Olmützer Architektur, die mit charakteristischem Mörtel gebunden waren. Diese niedrigen Ziegel sind in Olmütz aus sekundären Lagen archäologischer Untersuchungen im Stadtkern bekannt und befinden sich bei St. Michael zum ersten Mal in situ. Als Baumaterial werden sie zusammen mit weiteren Feststellungen der verwendeten Materiale und mit Einzelheiten des formalen Apparats zur Bestimmung der Provenienz des Baus des Olmützer Dominikanerklosters aus dem 13. Jahrhundert beitragen.

Abbildungen :

1. Olmütz, St.-Michael-Kloster, Grundriß: 1 Fund eines Spitzbogen-Ziegelportals aus dem 13. Jahrhundert, 2 Erhaltenes Fenster aus dem 13. Jahrhundert, 3 Fund eines Fragments vom Portal des Kapitelsaals, 4-(Fund von Resten des älteren mittelalterlichen Baus, 6-7 und 8-9 Fund von Resten des jüngeren mittelalterlichen Baus, 10 Fund eines Fragments der Ostwand des Kirchenschiffs aus dem 13. Jahrhundert.
2. Olmütz, Kreuzgang bei St. Michael, erhaltenes Fenster des Kapitelsaals. Aufnahme M. Kovařík.
3. Olmütz, St.-Michael-Kloster, Rekonstruktion des Eingangs in den Kapitelsaal. Zeichnung von J. Sapíková.